

Agenția pentru Protecția Mediului Harghita

Raport privind problemele create de urșii din județul Harghita

Introducere

Specia urs brun (*Ursus arctos*) este prezentă pe trei continente, în urma evaluărilor IUCN fiind declarată, la nivel mondial, în categoria speciilor cu risc redus „Lower Risk” de dispariție. Cu toate acestea, se consideră că pentru păstrarea actualului statut de conservare, specia necesită o atenție suplimentară, fiind în acest sens inclusă în anexa II (specii strict protejate) la Convenția de la Berna, convenție la care România a aderat în anul 1993.

La nivel European, au fost identificate nouă populații de urs brun (Linnell, Salvatori & Boitani, 2008), cinci dintre ele fiind evaluate ca fiind grav periclitate (Critically Endangered – IUCN Red List Categories). În acest context, Directiva Habitate 92/403/EEC, devine principalul instrument al Comisiei Europene ce crează un cadrul legislativ optim conservării pe termen mediu și lung a speciei. Specia urs brun este inclusă în anexa II ce cuprinde specii pentru care este obligatorie desemnarea ariilor speciale de conservare și anexa IV ce cuprinde speciile de importanță comunitară care necesită protecție strictă, din Directiva Habitate. În cadrul strategic al obiectivelor stabilite prin Directiva Habitate, conservarea ursului brun ca specie a devenit prioritară pentru țările membre ale Uniunii Europene, fiecare stat membru având obligația de a-și stabili strategiile și acțiunile necesare pentru atingerea obiectivelor comunitare.

În contextul obiectivelor comunitare și internaționale, România ca semnatară a Convenției de la Berna (Legea nr. 13/1993 pentru ratificarea Convenției privind conservarea vieții sălbatice și a habitatelor naturale din Europa, Berna) și a Tratatului de aderare la Uniunea Europeană, și-a asumat rolul de a susține eforturile internaționale privind conservarea ursului brun. În acest sens, în Legea vânătorii și a protecției fondului cinegetic, nr. 407/2006, specia a fost inclusă în anexa II și anume specii strict protejate, iar prin OUG nr. 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice, act ce transpune prevederile Directivei Habitate, specia a fost declarată de asemenea ca specie protejată fiind inclusă în anexa 4A ca specie ce necesită o protecție strictă. Premisa recomandată pentru un management eficient al ursului este acceptarea de către public a măsurilor de management și a politicilor naționale în domeniu (Greve, 2008).

Conform evaluărilor oficiale ale Comisiei Europene, statutul de conservare al ursului brun în Carpați este de specie vulnerabilă, statut stabilit în principal din cauza degradării continue a habitatului datorită dezvoltării socio-economice din România (Linnell, Salvatori & Boitani, 2008). Trendul ascendent al nivelului de antropizare al cadrului natural din Carpați, contribuie la schimbări comportamentale ale unor indivizi, respectiv la apariția urșilor habituați, respectiv la intruziuni ale unor indivizi de urs în interiorul zonelor locuite. În asemenea situații, legislația din România ce transpune prevederi ale Directivei Habitate, permite aplicarea de „derogări” de la statutul de conservare al ursului, tocmai pentru a permite autorităților responsabile menținerea unui nivel scăzut al pagubelor provocate gospodăriilor și culturilor. În acest context, acțiunile de vânatoare devin singurul instrument aflat în prezent la dispoziția autorităților de a gestiona o situație conflictuală om-urs. În general managementul conflictelor om – urs au fost gestionate reactiv, problemele fiind gestionate după apariția lor, presupunând împușcarea urșilor implicați (Davis, Wellwood & Ciarniello, 2002). Pe termen lung această abordare s-a constatat a fi ineficientă deoarece un urs extras din populație este înlocuit, într-o perioadă mai scurtă sau mai lungă de timp, de un alt exemplar. În acest sens abordarea corectă ar fi identificarea și îndepărtarea surselor de hrană ca principal atrăctant al ursului în zone habituate.

An	Efectiv estimat	Cota de intervenție aprobată
2007	1019	44
2008	1096	49
2009	1135	55
2010	1161	48
2011	1265	49
2012	1289	44
2013	1365	47
2014	1351	53

Prin Ordinul MMSC Nr. 1575 din 16 septembrie 2014 pentru aprobarea derogărilor în cazul speciilor urs, lup și pisică sălbatică s-a aprobat numărul maxim de intervenție în cazul speciei de urs care este 550 de exemplare la nivel național.

Un număr de 77 de exemplare de urs rămâne la dispoziția autorității publice centrale pentru protecția mediului, după cum urmează:

a) 39 de exemplare de urs la nivel național pot fi acordate gestionarilor fondurilor cinegetice care au epuizat numărul maxim de intervenție sau celor care nu au primit număr maxim de intervenție;

b) 38 de exemplare de urs la nivel național pot fi acordate gestionarilor fondurilor cinegetice în perioada 15 mai 2015 - 14 septembrie 2015.

Pe județul Harghita cele 53 de exemplare de urși au fost distribuite pe gestionarii fondurilor cinegetice în felul următor:

Asociați Cinegetică Gheorgheni	2
SC Ocolul Silvic de Regim Gheorgheni	1
RNP Romsilva - DS Harghita	4
Ocolul Silvic Frumoasa	1
AVPS Szilos	2
AVPS Nimrod	2
As Clubul de Vânătoare și Pescuit Sportiv Făgetel-Martonca	2
AVPS Zetelaka es Tarsai	6
Asociația Cinegetică LODUJ	1
AVPS Gordon	2
AVPS Tarnava Mare	8
AVPS Miercurea Ciuc	6
AVPS Hubertus	3
Clubul Vânătorilor Silvicultori-Harghita	2
AVPS Gheorgheni	2
AVPS Toplița	3
AVPS Salon	3
AVPS Szent Anna	3

Cei 18 de gestionari menționați în table au în gestiune 45 de fonduri cinegetice în județul Harghita. Harta cu limitele fondurilor și suprapunerea acestora cu unitățile administrative teritoriale din județul Harghita poate fi consultată pe siteul Internet al Agenției pentru Protecția Mediului Harghita sub adresa:

AGENȚIA PENTRU PROTECȚIA MEDIULUI HARGHITA

Strada Márton Áron nr. 43, Miercurea Ciuc, 530211

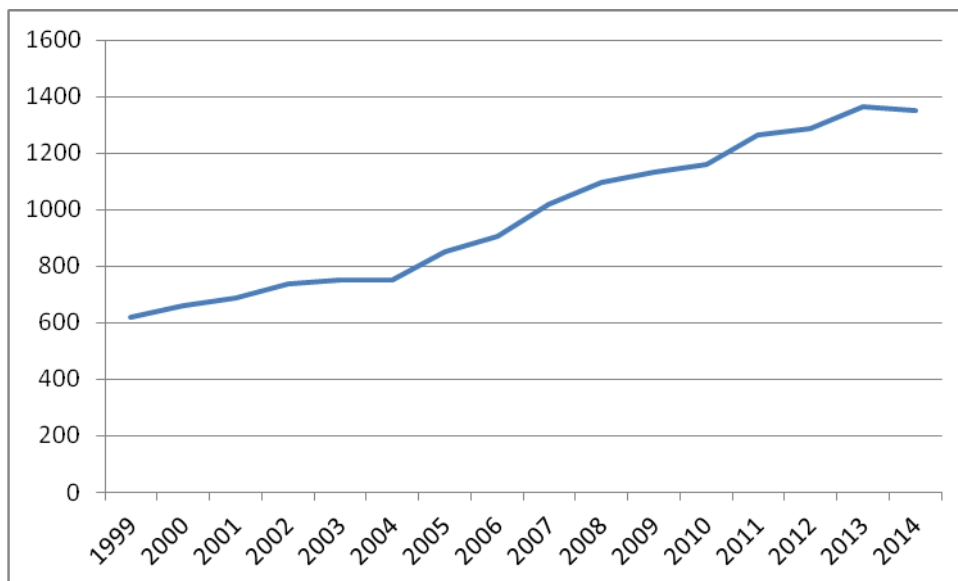
E-mail:office@apmhr.anpm.ro; Tel.0266-371313; 312454 Fax. 0266-310041

<http://apmhr->

old.anpm.ro/suprapunerea_fondurilor_cinegetice_cu_unitatile_administrativ_teritoriale_uat_in_judetul_harghita-140060

Efectivul de urși

Mărimea efectivului de urși este o temă mult discutată atât la nivel județean cât și național. Din evaluările oficiale a gestionarilor fondurilor cinegetice numărul urșilor este în jur de 1350. Specialiștii din cadrul APM Harghita, care participă în fiecare an la acțiunile de evaluare a efectivelor ca observatori, au părerea că numărul real al urșilor ar fi între 800-900 exemplare. Dinamica efectivului de urși raportat pe perioada 1999-2014 se prezintă în felul următor:

Metodologia oficială actuală nu este una foarte exactă, cauzează multe discuții. Proiectul LIFEURSUS a elaborat și a experimentat pe teren mai multe metode alternative, acestea sunt redate în documentul „*Ghid practic pentru estimarea populației de urs brun*” care a fost printat și distribuit gratuit către gestionarii fondurilor cinegetice. Cu toate că ghidul a fost aprobat și recomandat în mod oficial prin adresa nr. 25863/AJ/16.10.2013 a MMSC, utilizarea metodelor mai exacte nu constituie o obligativitate pentru gestionari.

Gestionarii recunosc că metodologia actuală poate să ducă la o eroare de + 25-30% din cauza evaluărilor multiple.

Datele arată o creștere anuală a efectivelor dar această creștere nici de cum nu este atât de însemnată cum crede populația locală, numărul urșilor nu s-a dublat și nici nu s-a triplat în ultimii ani. Numărul întâlnirilor om-urs crește mai ales din cauza schimbării comportamentului ursului, acesta nu se mai retrage atât de mult, acceptă zone de odihnă și chiar de fătare în preajma localităților (vezi cazul din Băile Homorod, raportat la Prefectură la data de 18.03.2014).

Creșterea efectivelor peste capacitatea de întreținere a habitatului este un lucru non-sens, dacă efectivul crește înseamnă că există resurse pentru această creștere, fie din surse naturale, fie din surse artificiale (hrănire suplimentară din partea gestionarilor, culturi agricole, etc.) Încetarea

AGENȚIA PENTRU PROTECȚIA MEDIULUI HARGHITA

Strada Márton Áron nr. 43, Miercurea Ciuc, 530211

E-mail:office@apmhr.anpm.ro; Tel.0266-371313; 312454 Fax. 0266-310041

obligativității hrănirii suplimentare a urșilor stipulată în contractele de gestionare a fondurilor cinegetice ar putea să constituie un lucru pozitiv în acest sens.

Ursul habituat

Habituaarea urșilor este o adaptare la condițiile noi de viață, la prezența continuă a oamenilor în habitatul urșilor, care duce la pierderea fricii față de aceștia. Cu toate că urșii habituați în general nu prezintă un pericol iminent asupra locuitorilor, habituaarea este un fenomen foarte dăunător asupra speciei și cauzează pagube materiale însemnate. Se presupune că 80% din pagube sunt produse de un număr restrâns de animale care constituie apr. 10% din efectiv total.

În cadrul Proiectului LIFEURSUS a fost înființat o echipă de evaluare a riscului (RAT) pentru a analiza fiecare conflict, din care fac parte și reprezentanții APM Harghita. Bazat pe o metodologie elaborată de experți și aprobată de către forurile superioare se face o evaluare amănunțită a situației create pentru a obține informații concludente privind riscul potențial creat de prezența exemplarelor de urs într-o zonă locuită de om. RAT nu este un factor de decizie ci un instrument ce are menirea de a sprijini organele competente la luarea deciziei despre modul de rezolvare a conflictului. În perioada de derulare a proiectului echipa a evaluat 65 de conflicte. În 36 (55%) de cazuri nu au fost necesare măsuri speciale de intervenție, fiind realizată doar o monitorizare a zonei. În 14 cazuri (22%) au fost implementate măsuri suplimentare de prevenție în urma cărora nu au mai fost înregistrate pagube. În 10 cazuri (15%) au fost propuse măsuri de relocare iar în 5 cazuri acestea au fost și implementate. În 5 situații (8%) a fost propusă îndepărtarea definitivă a urșilor din populația de urs, trei indivizi fiind împușcați după obținerea derogării de la autoritatea responsabilă.

Habituaarea se poate preveni prin următoarele:

- Reducerea prezenței oamenilor în habitatul urșilor prin: controlul mai riguros a activităților din fond forestier, a turismului necontrolat, a recoltării fructelor de pădure, pășunat în fond forestier, etc.
- Reducerea atractanților: managementul corespunzător a deșeurilor în localitățile problematice (Tușnad Băi, Izvorul Mureșului, etc.) ocrotirea valorilor, a alimentelor, animalelor domestice, livezilor, etc.
- Tratarea urșilor habituați: alocarea unor fonduri speciale pentru îndepărtare a animalelor problemă, relocarea exemplarelor, ușurarea procedurii de obținere a acordurilor necesare pentru împușcare a exemplarului care prezintă o amenințare pentru siguranța populației

Factorii care au contribuit la pagubele cauzate de urși

- Degradarea habitatelor prin:

AGENȚIA PENTRU PROTECȚIA MEDIULUI HARGHITA

Strada Márton Áron nr. 43, Miercurea Ciuc, 530211

E-mail:office@apmhr.anpm.ro; Tel.0266-371313; 312454 Fax. 0266-310041

- schimbarea utilizării terenurilor
- scoaterea terenurilor din fond forestier
- extinderea zonelor construite
- Reducerea potențialului trofic prin:
 - Practicile silvice necorespunzătoare
 - Recoltarea fructelor/ciupercilor în păduri
 - Practicile zootehnice necorespunzătoare, pășunatul în pădure
- Vânătoarea, braconajul și prezența câinilor vagabonzi
- Reducerea cantității de apă de suprafață
- Degradare cauzat de perturbare antropică prin:
 - activități de turism, ecoturism, atelaje canine
 - sporturile motorizate de vară/iarnă

În cadrul Proiectului LIFE+ LIFE08/NAT/000500 s-a elaborat documentul numit „Ghid practic pentru prevenirea degradării și fragmentării habitatului ursului brun și asigurarea conectivității siturilor Natura 2000 în România” Acest document a conține setul de măsuri propuse pentru reducerea degradării și fragmentării habitatelor și pentru menținerea în termen lung a conectivității siturilor Natura 2000.

Ghidul practic sus menționat a fost aprobat și adoptat prin adresa nr. 25863/AJ/16.10.2013 a Ministerului Mediului și Schimbărilor Climatice și recomandat Agenției Naționale pentru Protecția Mediului pentru promovare către toate instituțiile și organizațiile interesate în gestionarea terenurilor care constituie habitatul ursului brun.

Dinamica pagubelor 2009-2014

Agencia pentru Protecția Mediului Harghita face parte din comisiile de evaluare a pagubelor cauzate de urs, convocate în vederea compensării acestora de către MMSC. Convocarea comisiei, încheierea procesul verbal de constatare, verificarea respectării termenelor legale și anexarea tuturor documentelor necesare la dosar cad în sarcina primarului unității administrative teritoriale pe raza căreia s-a sesizat paguba, în conformitate cu prevederile HG 1679/2008, *privind modalitatea de acordare a despăgubirilor prevăzute de Legea vânătorii și a protecției fondului cinegetic nr. 407/2006, precum și obligațiile ce revin gestionarilor fondurilor cinegetice și proprietarilor de culturi agricole, silvice și de animale domestice pentru prevenirea pagubelor*.

Baza de date de care dispune APM Harghita include numai cazurile raportate în conformitate cu HG sus menționat, nu se referă la numărul real a pagubelor cauzate de urs. În primii ani după intrare în vigoare a hotărârii oamenii nu au avut cunoștință despre existența acestuia sau nu au avut încredere în reușita obținerii unei despăgubiri, în foarte puține cazuri au solicitat demararea procedurii de despăgubire.

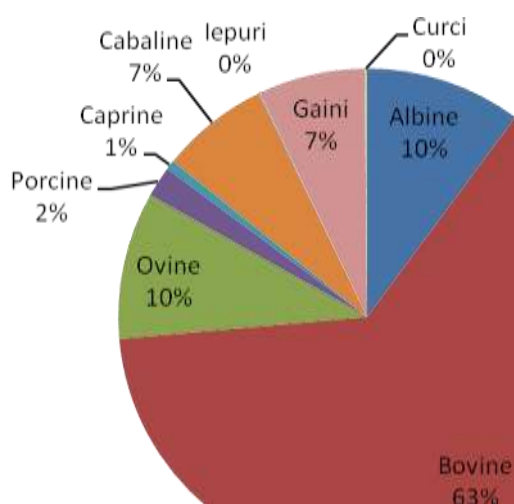

Nr. pagube raportate 2009-2014

Din grafic reiese o creștere însemnată a cazurilor raportate în urma campaniilor de informare și a demarării plăților din anul 2011

Pagubele la animale domestice pe specii în anul 2014

	Bucati	Valoare estimată
Albine	72	25200
Bovine	63	157500
Ovine	79	23700
Porcine	5	5000
Caprine	5	1500
Cabaline	5	17500
Iepuri	9	270
Gaiini	573	17190
Curci	8	400
TOTAL	819	248 260,00 RON
		56 422,73 €

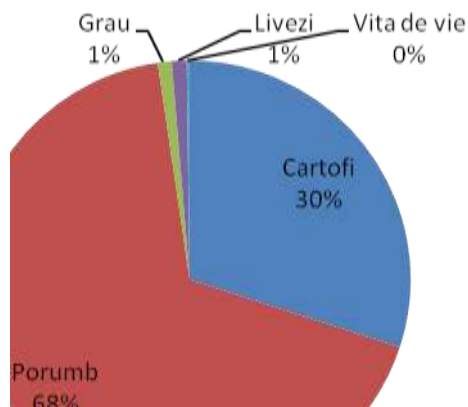
AGENȚIA PENTRU PROTECȚIA MEDIULUI HARGHITA

Strada Márton Áron nr. 43, Miercurea Ciuc, 530211

E-mail: office@apmhr.anpm.ro; Tel.0266-371313; 312454 Fax. 0266-310041

Din acest grafic reiese faptul că specia de bovine a fost cea mai afectată de atacul urșilor, producând pagube cele mai însemnate.

Pagubele agricole pe culturi în anul 2014

	Ha
Cartofi	55
Porumb	124
Graub	1,85
Livezi	2
Vita de vie	0,4

Porumbul, fiind o cultură nouă în zonele depresionale ale județului fără experiențe în protejarea acestuia, a fost un atractant deosebit pentru urși. Lipsa utilajelor în aceste zona a întârziat recoltarea porumbului, prelungind perioada de risc la pagube.

Un mijloc foarte important pentru a micșora aversiunea populației față de urși ar trebui să fie simplificarea procedurii de despăgubire și reducerea intervalului de timp pentru plata despăgubirilor. Fiind faptul că foarte multe dosare au fost respinse din cauze procedurale, instruirea personalului desemnat pentru comisii de evaluare a pagubelor din cadrul primăriilor poate să aibă de asemenea o influență majoră pentru succesul procesului de despăgubire.

Recomandări pentru prevenirea pagubelor și a conflictelor om-urs

- respectarea întocmai a regulilor de pășunat referitoare în special la interdicția de pășunat în timp de noapte, pășunatul în pădure, lăsarea animalelor nesupravegheate, etc. Respectarea ordinii și curățeniei la stâne, mai ales prin păstrarea alimentelor, produselor lactate, a cărnii, pieilor etc. care constituie o sursă de atracție a urșilor.
- adăpostirea animalelor domestice în grajduri și cotețe rezistente la urși. Am constatat cazuri în care găinile au fost ținute în aceeași adăpost improvizat din scânduri și plasă de sârmă chiar și după primul atac al ursului.
- protejarea culturilor agricole prin pază în perioada de coacere, gard electric, mijloace de îndepărtare sonore, olfactive, etc. Recoltarea în timp a cerealelor, fructelor, etc.

- studiu de caz înainte de introducerea a unei noi culturi agricole care prezintă interes pentru urși, în special în ceea ce privește localizarea parcelei, posibilitățile de pază etc.
- asigurarea permeabilității prin interdicții de construcție etc. în zonele de coridor ecologic pentru deplasarea urșilor și implementarea unor măsuri suplimentare de prevenire a pagubelor în zonele locuite. Aceste măsuri au fost detaliate în publicația „Ghid practic pentru prevenirea degradării și fragmentării habitatului ursului brun și asigurarea conectivității siturilor Natura 2000 în România”. Recomandările Ghidului au fost puse în practică în cazul mai multor planuri și proiecte de dezvoltare din județul Harghita la propunerea APM Harghita.
- campanii de informare-conștientizare care vizează toate grupurile de țintă (fermieri, crescători de animale, silvicultori, vânători, cadre didactice, elevi, etc.) pentru prevenirea conflictelor om-urs și îmbunătățirea atitudinii populației față de această specie.

DIRECTOR EXECUTIV
Ing. DOMOKOS László József

ȘEF Serv. CFM
BOTH József

Responsabil proiect LIFEURSUS,
SZABÓ Szilárd

